

Prototip de taula d'arts comunitàries

Com reforçar les arts comunitàries
a la ciutat de Barcelona?

maig 2019

CULTURA VIVA

PROTOTIP DE TAULA D'ARTS COMUNITÀRIES. Com reforçar les arts comunitàries a la ciutat de Barcelona?

Programa *Cultura Viva*
Ajuntament de Barcelona
Institut de Cultura

Equip de treball

Javier Rodrigo (Artibarrri/Transductores)
Mercè Zegri (LaFabrica/Artibarrri)

Maig de 2019

**Ajuntament
de Barcelona**

ARTIBARRRI
COMUNITATS CREATIVES PER AL CANVI SOCIAL

Índex

1.	Introducció	4
2.	Funcionament i estructura de la Taula	5
2.1.	Composició	5
2.2.	Organització	6
2.3.	Periodicitat	7
3.	Agenda de treball	9
4.	Incidència	11
5.	Síntesi	13
6.	Participants en el Taller	15

1. Introducció

El present informe recull una sistematització dels resultats del **Taller *Enfortim les arts comunitàries***, realitzat en la Jornada del mateix nom celebrada els dies **10 i 11 d'abril de 2019 a l'Escola Massana** per encàrrec de **l'Institut de Cultura i en el marc del Programa Cultura Viva**.

En el marc del Programa *Cultura Viva La ciutat com a laboratori de democràcia cultura*, Artibarri va plantejar la proposta d'organitzar una jornada de treball per dissenyar un prototip de taula de treball sobre arts comunitàries¹. La proposta sorgia com a resposta a les diverses demandes i exigències de moltes persones i iniciatives del món de les arts comunitàries. Algunes d'aquestes van ser recollides en el treball d'investigació *Polítiques culturals i béns comuns*, coordinat per Artibarri i La Hidra Cooperativa, on també van ser proposats espais de reflexió i articulació de polítiques culturals, a nivell de ciutat, en termes de gestió o cultura comunitàries². A més, en la mateixa investigació, aquest espai en forma de taula i que actua com a organisme articulador de les polítiques públiques era una necessitat dels tècnics i tècniques de l'administració pública.

La Jornada *Enfortim les arts comunitàries* tenia l'objectiu de crear i definir una Taula de treball sobre arts comunitàries a nivell de ciutat. Va constar d'un acte públic en forma de taula rodona que comptà amb dues experiències, procedents de Madrid i de França, i un acte privat en forma de taller al qual van ser convidades 35 entitats i persones. Les participants van ser seleccionades en funció a uns criteris de diversitat relacionats amb el tipus d'entitats, el gènere, les mirades i pràctiques artístiques, les responsabilitats -tècnica, professional, política, associativa-, així com d'acord amb la incidència dels projectes/plans/entitats en determinats territoris i la seva transversalitat. En el Taller es va treballar en tres grups amb una posada en comú posterior de tipus plenari.

L'informe present recull els aspectes i marcs comuns i compartits, així com un seguit de matisos o tensions importants a tenir en compte.

¹ Artibarri és un dels nodes d'aquest programa d'innovació en polítiques públiques de cultura.

² Aquesta investigació està recollida en la publicació *Gestió comunitària de la cultura* (ICUB, 2018)

2. Funcionament i estructura de la Taula

2.1. Composició

Tot i que no hi va haver una proposta general consensuada, en termes generals es van recollir criteris clau en relació a la composició de la Taula, així com algunes tensions o elements que havien de ser aprofundits.

Es va considerar que la composició de la Taula hauria de respondre a **criteris plurals i inclusius**. Cal que la Taula sigui **representativa i de multinivell, formada per una pluralitat de persones, disciplines, tipologies i perfils socioculturals**.

Aquests criteris generals van ser concretats mitjançant aquesta tipologia amplia d'agents:

- Entitats que es dediquen a la creació comunitària;
- Entitats que treballin amb projectes de barri/entitats veïnals (que vinculin la Taula amb els territoris);
- Equipaments de ciutat, acadèmia, artistes;
- Administració pública, Consell de Cultura de l'Ajuntament;
- Representant de Districtes/Plans de Barri, plans comunitaris, etc.
- Diversitat i pluralitat de les iniciatives, amb equitat i cerca de col·lectius o entitats no representats, sobretot de diversitats d'origen i cultural;
- Altres sectors, com salut, educació, cultura, grans equipaments, emprenedoria/desenvolupament econòmic, formació/universitats, economia social i solidària (ESS); i
- Creadors/es diversos, no només comunitaris, per trencar la visió de sector o d'especialistes.

* **Matisos, tensions**

- En algun grup de treball es considerava important convidar propostes concretes, com ara Art Transforma (música i altres capacitats), Festival Simbiòtic, L'Altre Festival o Festival Esperanza! entre altres).
- Es donava importància a la representativitat de la Taula en termes territorials i de diversitat: participació de col·lectius invisibilitzats, així com dels districtes per evitar les duplicitats.
- Algun dels grups es preguntaren com arribar a la diversitat d'origen i cultural.
- Hi havia una preocupació garantir que la Taula no esdevingui un espai endogàmic i que arribi a d'altres àmbits.
- Quines institucions públiques haurien de participar i amb quin paper? Les citades institucions, han de participar tant el nivell tècnic com el polític?
- Es va insistir en què els criteris de composició de la Taula siguin revisables, adaptables i vius.

2.2. Organització

Es van proposar tres dimensions de treball entorn la Taula: un grup motor, comissions de treball i el plenari. Pel que fa a la representativitat es planteja una Taula de treball ampla, de ben bé 60 persones/entitats, amb la possibilitat que hi hagués un grup motor de 14- 20 persones, idealment.

- **Grup motor.** Les seves funcions serien coordinar el treball, els grups o les comissions de treball específiques. El grup motor es va plantejar com un grup remunerat, degut a la seva major càrrega de treball -de coordinació i seguiment-, amb reunions més periòdiques. Es va pensar que els membres del grup motor podrien anar rotant a partir de persones proposades des de les comissions de treball. A més, es va considerar que el grup motor hauria de comptar amb una secretaria o oficina tècnica remunerada que s'ocupés de tasques diverses:
 - Dinamitzar les sessions
 - Prendre actes i fer retorns
 - Comunicar y difondre el treball de la Taula, centralitzar materials i recursos
 - Coordinar les diverses comissions
 - Garantir l'efectivitat de la Taula, la seva pluralitat i les relacions horitzontals

- **Grups de treball o comissions.** La seva dedicació es regularia d'acord a necessitats específiques, amb objectius concrets, i sempre amb una persona coordinadora en representació de la Taula. D'estructura més lleugera, de 10-15 persones o inclús menys.
- **Espai plenari:** espai obert i plural. Grup ampli de 60 entitats, on es generen propostes, es fa seguiment, s'elaboren els continguts i es fixen prioritats de treball. En el plenari es cerca la mirada estratègica i es marquen les línies de treball, les propostes temàtiques i transversals, les prioritats i altres tensions o marcs de treball.

2.3. Periodicitat

L'estructura esmentada permet **combinar dos tempos de treball**, de manera que la dedicació no sigui viscuda com excessiva alhora que tampoc es perdi la regularitat i la constància en els treballs. Les diferents comissions eleven les seves propostes i marquen l'agenda en diàleg amb les diverses persones/entitats implicades.

A l'inici del funcionament de la Taula es proposa que es formi un primer grup de coordinació per reunir els diversos grups i fer també una primera crida a d'altres iniciatives³; desenvolupar una anàlisi preliminar de continguts, cercar entitats i establir la proporcionalitat de la Taula de coordinació.

Es plantegen **trobades trimestrals del grup de coordinació/motor**. En relació als grups o comissions de treball, es considera que les trobades se celebrin un cop al mes d'acord a les necessitats, ja que això dependrà de l'agenda de treball i el calendari de les tasques, com ara les subvencions. **El plenari podria establir-se cada 4 mesos a mode de prova**. En general, es considera que la Taula s'ha de **posar en marxa a través de diferents fases**: al principi, requeriria un treball més intensiu per convocar més sessions, mentre que quan l'espai plenari o la Taula àmplia ja estigui funcionant, el plenari podria passar a ser convocat dos o tres cops l'any.

* **Matisos, tensions**

- Pensar sempre en la Taula **como un organisme obert**, de forma que es recicli, renovi i s'entengui que no representa a la totalitat de les persones/entitats del camp de la cultura comunitària.

3 Consultar part de l'agenda de treball

- Establir els **indicadors de composició i persones/grups invisibles** que requereixin compensació o representació afirmativa (grups no europeus, iniciatives o entitats sense tant de pes; d'acord a criteris paritaris de gènere, classe i diversitat respecte la tipologia d'entitats, arts i models).
- **Remunerar les tasques estructurals de la Taula** per tal que no depenguin de la voluntarietat de les persones i esdevinguin una càrrega, tot generant exclusions.
- Articular un **diàleg i implicació amb altres àrees o sabers dins les polítiques públiques**, així com amb entitats o equipaments de ciutat, per tal d'impli-car-les i treballar des de d'una mirada transversal.
- **No duplicar el treball o competir amb altres espais** o Taules similars, sinó generar sinergies.

3. Agenda de treball

En els tres grups es proposa començar amb l'elaboració d'un mapeig per conèixer les experiències de la ciutat, de les entitats i dels barris. Consideren, alhora, important que la Taula defineixi el concepte d'art comunitari: què és i què comprèn? També caldria definir i validar les eines necessàries que s'haurien de posar en marxa, per treballar l'art comunitari a la ciutat i veure quins recursos són necessaris. La Taula també es veu com **un espai per compartir i sistematitzar metodologies i recursos**. Es va parlar de la possibilitat que la Taula elaborés una mena de guia per tal d'assessorar sobre les qüestions bàsiques que un es troba en aquest tipus de processos creatius comunitaris.

L'agenda hauria de ser **decidida en i per les comissions i el plenari**. La Taula ha d'actuar en coordinació amb els calendaris dels territoris i dels equipaments. Hauria de fer visibles espais i debats oberts; crear xarxes, i conèixer-los abans de posar-se a treballar, o sigui, no partir de zero sinó tenint en compte el que s'està fent i anar actualitzant per a què la <foto> no quedi obsoleta. Caldria fer un mapa d'accions existents que es revisi cada cert temps, elaborat de manera co-creada per tal que es mantingui viu.

Els nivells de treball són representats amb diferents corones o capes. Es considera que, primer, s'hauria de fer un diagnòstic per conèixer el què existeix i allò que està invisible; quins sectors hi ha i quines relacions existeixen entre ells. El diagnòstic també hauria de servir per comunicar cap en fora l'existència de la Taula, així com per prioritzar necessitats. Es va considerar important conèixer què s'està fent per no duplicar. Posteriorment es podria treballar entorn els diàlegs existents i els temes de ciutat, barris o espais concrets, partint de la diagnosi i de les necessitats urgents o calendaris de subvencions o programes.

Es concreten les següents **mesures o temàtiques**:

- Crear un marc polític **per fer una mesura de govern** (com per exemple cultura/educació) des de la qual la Taula actués. La Taula hauria de fer pedagogia de “bones pràctiques” i posar uns criteris mínims, ja que “no tot és cultura comunitària”.
- La Taula hauria de defensar **la sostenibilitat i el finançament adaptat a cada projecte**. Es diu que els projectes no haurien de dependre dels canvis polítics, i

s'haurien de buscar models o formes de treball cooperatiu entre les administracions, els equipaments i altres espais.

- **Impulsar l'oferta formativa (universitats) i la professionalització dels treballadors culturals**, per mantenir la dignitat i evitar la precarització d'algunes pràctiques (de recursos, però també de marcs conceptuals i de calendaris i mètodes de feina).
- **Treballar conjuntament amb altres sectors de les polítiques públiques** on es treballen les connexions amb cultura i comunitat: mesura d'educació o una mesura específica de cultura i salut, o de cultura i acció comunitària.

4. Incidència

La Taula hauria de tenir una **dobla funció**: d'una banda, de **promoció i enfortiment** de l'acció i la creació comunitàries: estendre la creació comunitària a nivell de ciutat, compartir experiències i metodologies, així com coordinar accions. També hauria de tenir una **funció consultiva**; esdevenir un òrgan de consulta pel que fa a les subvencions i altres programes de treball en arts comunitàries relacionats amb equipaments, esdeveniments o de l'Ajuntament.

Es planteja la relació entre **la Taula i el Consell de Cultura**. La Taula ha de tenir poder de decisió. En aquest sentit, i en relació a les línies de finançament es planteja si aquestes han d'estar vinculades a la Taula, o si la Taula ha de participar de les decisions. Es considera que la interacció entre la Taula i les subvencions és important de manera que la Taula ha de poder incidir-hi.

La Taula hauria de ser capaç **d'incorporar altres equipaments i programes**, per tal de poder incidir o obrir marcs de debat sobre les arts comunitàries: per exemple, la darrera proposta del Teatre Lliure o del Grec o d'altres programes o esdeveniments de ciutat on es podria reforçar i potenciar el treball i la mirada.

Articular les polítiques de Benestar Social, Cultura i Educació, així com **d'altres esferes de la política pública** (Salut, Gènere, Interculturalitat, Migracions, etc.).

- * **Matisos i tensions (agenda i incidència).**
- **Cal treballar de forma plural la pregunta: què entenem per «arts comunitàries»?** És un sector especialitzat o una forma de treballar sobre allò social? Des d'on s'activa? Com? (intervenció + emergència de propostes). Cal repensar marcs, tensions, potencials i elements que no hi són, per tal de definir la Taula. Malgrat això, es debat que no cal una definició tancada o universal, sinó un conjunt de valors o elements de treball per tal d'avançar la feina.

- Tensió **entre mapeig i començar la feina**: cal començar la Taula amb objectius clars d'incidència (subvencions, programes, mesura de govern) i articular aquest pla executiu amb el mapeig o diagnòstic.
- **L'agenda i grau d'incidència depenen estructuralment de la composició**: es remarca que si s'aconsegueix implicar equipaments de ciutat o àrees diverses (Sanitat, Acció Comunitària), després serà més fàcil la incidència i el treball compartit de l'agenda sense duplicar espais de treball o reunions.
- El pla **consultiu i executiu amb capacitat d'elevat propostes o incidir en el Consell de Cultura** està sotmès a un pla polític de l'administració pública que cal treballar, de la mateixa manera que cal treballar la distribució de recursos o la sostenibilitat de les pràctiques.

5. Síntesi

Sobre el funcionament i estructura

- Es va plantejar que la composició respongui a **criteris plurals i inclusius**. Cal que la Taula **sigui representativa i de multinivell, sempre oberta, i** amb una pluralitat de persones, disciplines, tipologies i perfils socioculturals.
- **Organització:** es van proposar mitjançant tres dimensions de treball la Taula: un grup motor, comissions de treball i el plenari.
- **Temporalitats:** dos temporalitats amb diferents intensitats: trimestrals (grup motor) i semestrals (plenari) + comissions específiques (més regulars segons necessitats).
- **Posada en marxa a través de diferents fases:** en el començament fer un treball més intensiu i de estructuració i desenvolupament de comissions.

Sobre l'agenda de treball

- L'agenda hauria de ser **decidida en i per les comissions i el plenari**. La Taula ha d'actuar en coordinació amb els calendaris dels territoris i dels equipaments.
- **Conté 3 nivells de treball :** 1, diagnòstic + 2, comunicació i difusió + 3, necessitats urgent si temes de ciutat i barris.
- Mesures o temàtiques proposades:
 - **Fer una mesura de govern** sobre arts comunitàries i cultura.
 - Buscar **models, convenis** o formes de treballar cooperativament entre administracions, equipaments i altres espais **a llarg termini**.
 - **Impulsar l'oferta formativa (universitats) i la professionalització dels treballadors culturals. Treballar conjuntament amb altres sectors de les polítiques públiques:** mesura d'educació o una mesura específica de cultura i salut, o de cultura i acció comunitària.

Sobre la incidència

- La Taula te una **doble funció**: d'una banda, de **promoció i enfortiment** i, de l'altra, **funció consultiva**.
- Es planteja la relació entre **la Taula i el Consell de Cultura com un espai de diàleg vinculat o una nova àrea del Consell**.
- Incorporar **altres equipaments i programes** de polítiques públiques com Benestar Social, Educació o Salut, i de plans integrals (Plans de barris i altres iniciatives de planificació urbana), així com altres col·lectius més invisibilitzats.

6. Participants al Taller

Enfortim les arts comunitàries

(Escola Massana, 11 d'abril de 2019)

Àgia Luna

Artixoc, Artibarrri

Carles Sala

Direcció Proximitat/ICUB

Carme Mayugo

Teleduca, Artibarrri

Cristian Añó

*Sinapsis, Interseccions
de El Prat de Llobregat*

Eduard Arderiu

*Coordinació Programa
Cultura Viva/ICUB*

Estefania Soler

Xamfrà, EducArts

Eva García

Art i Part, Comuart

Ferrán Cortés

Universitat de Barcelona

Francisco Rubio

La Fundició, Artibarrri

Leticia Pipman

El Parlante

Mage Lluch

Centre Cívic Sagrada

Família, Artibarrri

Marina de la Maza

BASKETBEAT, Artibarrri

Noemí Rubio

Musicop, Quatre Cordes

Núria Ishii

Colectic

Oscar Esteban

Fundació Tot Raval

Rocío Manzano

Nus Teatre

Sara Caeiro

Ateneu Popular Noubarris

Thomas Louvat

*Programes Cultura i Educació
/Pla de Barris/Foment de Ciutat*

Tona Calvo

*Servei Acció Comunitària
/Ajuntament de Barcelona*

Cultura Viva
Barcelona 2019

CULTURA VIVA

Ajuntament
de Barcelona

ARTIBARRI
COMUNITATS CREATIVES PER AL CANVI SOCIAL